

Balio Sruogos laiškas Juozapai Sruogai, 1938-01-20, iš Kauno - į Tilžę

Mielas Juozapai, / Buvau pas Adolpą.

Mielas Juozapai,

Buvau pas Adolpą [1]. Mat, sąryšy su jubiliejiniais metais kilo mums sumanymas – paduoti malonės prašymą [2]. Buvau tuo reikalu kalbėtis su p. Prokuroru [3]. Jis minčiai pritarė, sakė, reikia būtinai duoti. Be to, besikalbant jis prasitarė: uždėtoji bausmė (sudėtinė: 8 + 7), nors ir nėra visiškai priešinga įstatymams, bet vis dėlto tai buvo pirmas atsitikimas mūsų teismų praktikoje, daugiau nebepasikartojęs. Blogiausia, kad advokatai [4] neprašė sumažinti. Taip esą ir išėjo. Žinoma, jis (kaip ir aš) nesitiki, kad visai būtų dovanota, bet gali būti gerokai bausmė sumažinta. Sako, visa priklausys, kaip referuos p. Ministeris [5] p. Prezidentui [6]. Toliau patyriau (jau kitoj vietoj), kad referuoja ne Ministeris, bet Viceministeris [7], – jam tai pavesta. Tokių prašymų esą labai daug, jis į savaitę 2 kartu tuo reikalu važinėjęs Prezidentūron. Pats Ministeris į tuos reikalus visiškai nesikiša. Reikėtų kalbėtis su Viceministeriu, bet, deja, man tai sunku padaryti.

Visa tai pranešiau Adolpui. Jis, pasirodo, nė galvot negalvojo apie tokį prašymą, turėjau jį gerokai įtikinėti, kad reikia paduoti. Siūliau, kad advokatas parašytų. Jis nesutiko – pats parašysiąs, jis rašas daugeliui nuteistų ūkininkų prašymus, ir sau parašysiąs. Rytoj vėl einu pas jį – jau prašymo skaityti, – jis jau bus parašęs projektą. Atrodo jis visai neblogai, tik [1r] // kiek daugiau pražilęs. Gyvena ligoninėje (Ligonio, galinčio dirbti darbą, padėty) viename kambary su Neumann'u [8]. Neumann ligoninėje daro visokius analizus, o Adolpas – veda vaistų atskaitomybę. Jų kambarys užrakinamas tiktai nakčiai, o dieną jie laisvai vaikšto. Porai valandų išeina ant stogo, ant verandos pasivaikščioti. Maistas esąs neblogas, juo galėtų esą gyventi ir be pašalinės pagalbos. Kambarys esąs geras. Ir nuotaika jo – visai ne bloga, ne prislėgta. Tad jis ir nėra linkęs prašymą taip rašyti, kaip reikėtų, – vos vos įkalbėjau. Dveji išsėdėti metai jam nebus įskaityti. Ir, be to, dar byla nėra galutinai baigta – bausmė dar „nepradėta vykdyti“! Mat, Tribunolas kasavo bylos dalį dėl turto konfiskacijos [9], kada ši dalis bus baigta – galas juos žino, o kol byla nebaigta – tai ir „bausmė nepradedama vykdyti“. (Bausmės vykdymas pasireikš: 2 mėnesiu neleis gauti maisto ir lankytų). Laikraščių iki 16-ai vasario turi (paskui gal reikės išrašyti). Laisvėje jokių reikalų neturi ir nieko padaryti neprašė. Beje, leidimo aplankyti prašiau vienam kartui (prokuroras taip ir norėjo duoti), bet nežinojo, kaip rašyti, ir parašė taip, kad tuo pačiu leidimu aš dar galiu kelius kartus atlankyti. Tat eisiu ir rytoj.

Labų dienų tau [10] ir p. Bronei [11] nuo mūsų visų.

Tavo Boles [12]

1938. I. 20. [1v] //

KOMENTARAI

- [1] Adolfas Sruoga (1887–1941) – vyresnysis Balio Sruogos brolis, Pašto valdybos direktorius. Nuo 1933-10-14 kalinys Kauno sunkiųjų darbų kalėjime. 1935 m. vasario mėn. Kauno apygardos teismo pripažintas kaltu dėl milijoninės pašto ženklų aferos (didelės vertės pašto ženklų grobimo, jų neteisėto pardavinėjimo, pašto ženklų klastojimo). Jam skirta 15 metų sunkiųjų darbų kalėjimo, konfiskuotas turtas, priteista atlyginti valstybei padarytus nuostolius.
- [2] 1938 m. šventas Lietuvos valstybės nepriklausomybės dvidešimtmetis (20 metų nuo 1918 m. Vasario 16-osios). Valstybinių švenčių ir jubiliejinių datų progomis nuteistieji tradiciškai kreipdavosi į šalies Prezidentą, prašydami teismo paskirtų bausmių dovanojimo arba sušvelninimo. Prezidentas turėjo teisinę galią visiškai arba iš dalies dovanoti bausmę arba pakeisti ją lengvesne.

- [3] Juozas Brazinskas (g. 1891) – teisininkas, iki 1939 m. Kauno apygardos teismo prokuroras, 1935 m. paskelbęs kaltinamąjį nuosprendį Pašto ženklų aferos baudžiamojoje byloje (plačiau žr. „Juozas Brazinskas“, in: *Kalvarijos krašto šviesuoliai*, sudarė Sigita Palionienė, Nijolė Skroblienė, Laima Karpavičienė, redagavo Juozas Benecijus Ignatavičius, Kalvarija: Kalvarijos savivaldybės viešoji biblioteka, 2006, p. 27, <https://kalvarijosvb.lt/wp-content/uploads/2021/03/Kalvarijos-krasto-sviesuoliai-I-dalis.pdf>), (2026-08-03).
- [4] Kauno apygardos teisme 1935 m. nagrinėjant Pašto ženklų baudžiamąją bylą, pagrindinį kaltinamąjį, Pašto valdybos direktorių Adolfą Sruogą gynė du teisininkai, advokatai – Giršas Rutenbergas (1901–1941) ir Simonas Beliackinas (1874–1944). Atsiradus galimybei atnaujinti baudžiamąją bylą, Adolfas Sruoga atsisakė samdyti jį anksčiau gynusius advokatus, nes jų darbu buvo nusivylęs: „Ad-pas pats supranta, kad Rut-gas su Beliackinu kasacijos prašymą parašė nesąžiningai, ir tik dėl jų nesąžiningumo vietoj 8 m. išėjo 15 m. Ad-pas prašė su Rut-gu nekalbėti, jis tik galvoja apie laiką, kada bus galima paduoti malonės prašymas“ (Balio Sruogos laiškas Juozapui Sruogai, iš Kauno – į Tilžę, 1937-02-10, [rankraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 289, l. 3r).
- [5] Boleslovas Jonas Masiulis (1889–1965) – teisininkas. 1938 m. teisingumo ministras Vlado Mirono (1880–1953) vadovaujamoje Vyriausybėje.
- [6] Antanas Smetona (1874–1944) – teisininkas. 1926-12-19–1940-06-15 Lietuvos Respublikos prezidentas.
- [7] Antanas Drevinskas (1888–1942) – teisininkas. 1935–1940 m. Teisingumo ministerijos generalinis sekretorius.
- [8] Ernst Neumann (1888–1955) – vienas Klaipėdos krašto nacių vadų. 1934-12-14–1935-03-26 vykusiame Lietuvos kariuomenės teisme (Neumanno-Sasso byla) Kaune nuteistas kalėti 12 metų (plačiau žr. Albertas Juška, Algirdas Matulevičius, „Ernst Neumann“, žr. *MELC*, in: <https://www.vle.lt/straipsnis/ernst-neumann>), (2026-08-04).
- [9] 1936-02-11 Vyriausiasis Tribunolas nusprendė netaikyti Sruogai turto konfiskavimo bausmės (Bernardas Gailius, Nusikaltimai „prie Smetonos“. Rezonansinių tarpukario Lietuvos baudžiamųjų bylų studija, Vilnius: Aidai, 2008, p. 40).
- [10] Juozapas Sruoga (1886–1957) – vyriausiasis Balio Sruogos brolis. Teisininkas, diplomatas, URM tarnautojas. 1934–1940 m. Lietuvos konsulas Tilžėje.

Juozapas Sruoga, gavęs Balio Sruogos laišką, po kelių dienų į jį atsakė, reaguodamas į laiške aprašytą aktualiją (Adolfo Sruogos malonės prašymą Prezidentui):

„Mielas Boleslavai,

Šiomis dienomis rengiausi rašyti tau laišką, o šiandien buvau pasiryžęs net ir plunksną imti į rankas; ir štai gavau iš tavęs laišką su žiniomis, kurios man labai rūpėjo. – Tu esi padaręs, ką aš norėjau tavęs prašyti. – Prašymą reikia būtinai įteikti: prašyti ne tik kad dovanotų ar sumažintų, bet ir kad atskaitytų, kas jau atsėdėta. –

Aš pilnai suprantu A-po psichinį stovį. Jis jau yra pasinėręs į kitą gyvenimą, jame apsipratęs. Mūsų gyvenimo sąlygos jam labai tolimos ir gal jam net svetimos pasidarė. –

Šiaip pas mus nieko naujo. –

Bronė, Jolita ir aš siunčiame jums visiems mūsų geriausius linkėjimus. –

Brolis Juozapas

Tilžė, 1938 I 22“ (Juozapo Sruogos laiškas Baliui Sruogai, iš Tilžės – į Kauną, 1938-01-22, [rankraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 856, l. 1r-v).

- [11] Bronė Jazbutytė-Sruogienė (1896–1950) – Juozapo Sruogos žmona.

[12] Balys Sruoga (1896-1947) - Vytauto Didžiojo universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto dėstytojas; nuo 1932 m. - profesorius.